

Megújult imaházat avattak Mosonmagyaróváron

Jelentős mérföldkőhöz érkezett a mosonmagyaróvári közösség élete: a három évtizede szolgáló imaház megújulva, a mai kor igényeinek megfelelően nyitotta meg ismét kapuit. Az épületet **Radnóti Zoltán** főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója és a Bét Sálom zsinagóga vallási vezetője szentelte újra hanuka ünnepén.

A felújítás nem csupán egy épület korszerűsítését jelenti, hanem a közösség kitartásának és jövőbe vetett hitének kézzelfogható bizonyítéka is. Az imaház az elmúlt évtizedekben a vallási és közösségi élet fontos helyszíne volt, az idő múlása azonban elengedhetetlenné tette a megújulást.

Ligeti László elnök elmondta: mintegy húszmillió forintból készült el az épület szigetelése a Salamon Utódai Alapítvány és a hitközség támogatásával, emellett kamerákat és riasztórendszert is felszereltek. Az imaház közösségi térként is működik, tavaszra pedig az udvar rendezését tervezik.

Az ünnepségen a hitközség tagjai, valamint a soproni és szombathelyi vendégek mellett **Nagy István** agrárminiszter, a térség országgyűlési képviselője és **Szabó Miklós** polgármester is részt vett, jelenlétükkel hangsúlyozva az esemény jelentőségét. Ligeti László visszatekintést adott az 1990-ben újraalakult hitközség elmúlt 35 évéről és annak tevékenységéről, kiemelve nagybátyja, **Buzási Árpád** meghatározó szerepét.

Ligeti László és Radnóti Zoltán

„A zsidó kultúrát a zsidó vallás nélkül nem lehet megőrizni” – hangsúlyozta, köszönetet mondva mind-

azoknak, akik az elmúlt évtizedekben támogatták a közösséget. Felidézte, hogy a holokauszt 80. évfordulóján számos kulturális programnak adott otthont a Fehér Ló Községi Ház.

Az ünnepség a hanukai gyertyák meggyújtásával zárult, méltó módon jelezve az új kezdetet a közösség életében.

(A kisalföld.hu írása alapján)

81 éve szabadult fel a budapesti gettó

Emlékezzünk közösen!

A Budapesti Zsidó Hitközség a gettó felszabadításának 81. évfordulója alkalmából

2026. január 18-án, vasárnap délelőtt 10 órakor a Dohány utcai zsinagógában

megemlékezést tart, melyen beszédet mond Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Mazsihisz-alelnöke; Bóka János EU-ügyekért felelős miniszter; Totha Péter Joél főrabbi, a Tábori Rabbinate vezető tábori főrabbi, valamint Szinétár Miklós Kossuth-díjas és kétszeres Jászai Mari-díjas érdemes és kiváló művész, holokauszt túlélő.

Az emlékező zoltárokat Dési Tamás kántor énekli, orgonán közreműködik Ferenczi Eszter.

Közreműködnek: Szinétár Dóra Jászai Mari-díjas színésznő, énekesnő, zongorán kíséri Kovács Adrián.

A megemlékezés a Wesselényi utcában a gettótábla ünnepélyes megkoszorúzásával zárul.

Mester Tamás, a BZSH elnöke és dr. Kunos Péter ügyvezető igazgató nevében kérjük, hogy jelenlétével tisztelje meg megemlékezésünket. Az emlékezés közös kötelességünk, így részvételére feltétlenül számítunk.

Felhívjuk résztvevőink figyelmét, hogy a megemlékezésen a férfiak számára fejfédő viselése szükséges.

Tóraavatás Zalaegerszegen

Virágh Judit elnök az ünnepségen elmondta, csoda a hanuka 8. napja számukra, mert 81 év elteltével újra van tórájuk, köszönhetően a budapesti Hunyadi téri zsinagógának. Ők ajánlották fel ugyanis a szent tekercset az idén harmincéves zalaegerszegi hitközségnek, írja **Pánczél Petra** a zalamedia.hu oldalon.

A helyi zsidó közösség a holokauszt miatt szétesett, és az a kevés hazatérő, aki túlélte a deportálásokat és a koncentrációs táborok borzalmait, a második világháború után nem tudta újjáéleszteni a hitéletet. Erre 1995-ig kellett várni, ekkor szerveződött újjá a zsidó hitközség. Tórájuk azonban mindeddig nem volt. Virágh Judit hozzátette: köszönik a Hunyadi téri zsinagógának és a helyi pártoló tagoknak, támogatóknak, hogy a felajánlásoknak köszönhetően újra van tórájuk, és azt méltó környezetben helyezhetik el. „Ma visszakapjuk azt, amit a háború elvett tőlünk. A helyi közösség közelebb kerülhet ahhoz az örökséghez, melynek ismeretére, olvasására nem taníthattak meg bennünket az ősaink” – fogalmazott.

Az ünnepségen **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke kiemelte: ritka és felemelő ünnep ez, mert a tóra a zsidó identitás és a közösség összetartozásának az alapja. A zsidóság ma a reneszánszát éli, és azon dolgoznak, hogy ez ne csak Budapesten hanem a vidéki városokban is így legyen. Segíteni szeretnék a kisebb városok, települések hitközségeinek megerősödését, ezt a célt

Tóraavatás közterületen. Ezt sem minden országban lehetne megszerezni

Fotó: Pánczél Petra

szolgálja a most felavatott tóra is. Bízunk benne, hogy a zalaegerszegi közösség identitása is erősebb lesz általa.

A Hunyadi téri zsinagógakörzet elnöke, **Chikán-Sonne Zoltán** elmondta: a tóra maga a tanítás, kulturális kincs rejlik benne. Emberekről, vágyakról szól, de hibákról is. Olyan hibákról, melyeket elődeink mindig képesek voltak kijavítani. A tóra hasonlít a hanukai ünnepekhez; az egyik fényt hoz a sötétségbe, a szent tekercs pedig a tanításokkal hoz fényt az életünkbe – hangzott el.

Az avatást **Deutsch László** főrabbi és **Szilágyi Gábor** kántor végezte egy rövid szertartás keretében, mely vallási tanítás volt a tóra szeretetéről.

Ezt követően a résztvevők zenés ünnepi felvonulással a zsinagógából a hitközség közösségi házába vitték a tekercset, melyet a tóraszakrénnyben helyeztek el. Az ünnepség később hanukai zenés esttel folytatódott a hangversenyteremben, ahol zsidó liturgikus dallamok, népdalok és tradicionális izraeli zenék is felcsendültek.

A Galilee Medical Center főigazgatója Budapesten

Prof. Masad Barhoum, a Galilee Medical Center (GMC) főigazgatója Budapestre látogatott, ahol **prof. dr. Grósz Andorral**, a Mazsihisz elnökével és **dr. Shemesh Assaffal**, a Mazsihisz Szeretetkórház főigazgatójával folytatott megbeszélést. A találkozó célja az átfogó, intézményesített együttműködés előkészítése volt a Mazsihisz egészségügyi intézménye és az észak-izraeli kórház között.

A most formálódó együttműködés története két évvel ezelőtt kezdődött. A 2023-as háború kitörése után dr. Shemesh Assaf önkéntesként utazott Izraelbe a Szochnut – Partnership-2Gether Western Galilee program keretében, hogy a Hamász terrortámadása után segítséget nyújtson a Galilee Medical Center sürgősségi osztályán.

Az elmúlt két évben dr. Shemesh Assaf többször vezetett orvosi delegációt Magyarországról Izraelbe és Izraelből Magyarországra, ezzel tovább mélyítve a szakmai kapcsolatokat.

A közelmúltban Budapestre látogatott a GMC sürgősségi osztályának vezetője is, aki több szakmai előadást tartott. Most pedig maga a főigazgató, prof. Masad Barhoum érkezett a magyar fővárosba, hogy személyesen egyeztessen a Mazsihisz elnökével az együttműködés további kereteiről.

A professzort elkísérte felesége, **dr. Marie Barhoum**, a GMC gyermekszakrendelésének igazgatója. A felek egybehangzóan nyitottak mutatkoztak a hosszú távú szakmai, oktatási és tudományos együttműködés kialakítására.

Dr. Shemesh Assaf úgy fogalmazott: „Az együttműködés révén a Szeretetkórház azt érezheti, hogy van

Barhoum professzor elismerése jeléül adta át a GMC ajándékát a Mazsihisz elnökének

egy izraeli testvére, az izraeli kórház pedig azt, hogy van egy magyar.”

A tervek szerint az együttműködési megállapodást 2026 elején írják alá.

Mind a Mazsihisz, mind a Galilee Medical Center egyetért abban, hogy a kapcsolat szakmai és közösségi értéke egyaránt jelentős, és hosszú távon szolgálja mindkét intézmény fejlődését és a közösségek közötti hídépítést.

A GMC Izrael Állam megalapítását követően jött létre Naharijában. A regionális orvosi központ 600 ezer, változatos összetételű lakos – zsidók, muszlimok, keresztények és drúzok – ellátásáról gondoskodik. A kezdetben kis szülészeti intézményként működő kórház ma 722 ágygal, napi 400 fős sürgősségi betegforga-

lommal és évi mintegy 60 ezer kórházi felvétellel működik.

Stratégiai elhelyezkedése – mindössze hat mérföldre van a libanoni határtól – megköveteli, hogy a legmagasabb szintű készültséget tartsa fenn vészhelyzetek esetére. A kórháznak mindig készen kell állnia arra, hogy a legmodernebb ellátást nyújtsa civileknek és katonáknak egyaránt tömegsérülések események esetén. A 2006-os második libanoni háborúban közvetlen rakétatalálat érte, mégis több ezer sérültet látott el, részben a megerősített föld alatti egységeinek köszönhetően. Azóta új, korszerű föld alatti sürgősségi osztály is épült, és a kórház a szíriai polgárháború több mint 1600 sebesültjét is kezelte.

Zucker-Kertész Lilla

9 770133 350099 2 6001

A német nagykövet szerint akik ma zsinagógát gyűjtanak fel, holnap templomot fognak

Izrael németországi nagykövete, **Ron Prosor** szerint a sydney-i terrortámadás világos figyelmeztetés arra, hogy az antiszemitizmus világszerte erősödik. A Die Weltnek adott interjújában azt mondta: az „intifáda globalizálása” kifejezés valójában azt jelenti, hogy erőszakot kell alkalmazni a zsidók ellen. Szerinte ez nem Izrael bírálata, hanem nyílt zsidóellenesség: „A zsidókat azért támadják, mert még élnek.”

Prosor több példát is említett a világ különböző részeiről. Egy évvel ezelőtt Ausztráliában felgyújtottak egy zsinagógát. Úgy fogalmazott: akik ma zsinagógákat gyűjtanak fel, holnap templomokat fognak. Szerinte ezek az esetek összefüggnek, és nem elszigetelt események.

Európát is érintik ezek a fenyegetések: Bajorországban nemrég megütsítettak egy terrortámadást, Nagy-Britanniában pedig Manchesterben történt hasonló eset. Bajorországban a rendőrség öt férfit tartóztatott le, akik egy karácsonyi vásár elleni támadást tervezhettek.

A nagykövet egy olyan ideológia veszélyére hívta fel a figyelmet, amely a zsidók és „a zsidó állam létjogosultsága” ellen irányul. Szerinte ennek az ideológiának a „mérge” csak alapvető szinten lehet leküzdeni: „Az iskolai osztályokban, a tankönyvekben és a nevelés során kell ellene fellépni.”

Németország kapcsán Prosor így fogalmazott: „Az antiszemiták és az

Ron Prosor

iszlamisták itt elég biztonságban érzik magukat. Berlinben, egész Európában. Azt tehetnek, amit akarnak.” Ezzel szemben a zsidók nem érzik magukat biztonságban: „A zsidók félnek az S-Bahnon, az U-Bahnon, ha kipát viselnek, vagy zsidó intézményekben.” Maga az izraeli nagykövetség is „erődítményként” van védve.

Prosor hangsúlyozta: „A szavak nem elegendők. A tetteknek kell követniük a szavakat.” Szerinte változtatásokra van szükség a törvényekben is: „Amit néhányan szólásszabadságnak hívnak, valójában nem az. Ez az uszítás szabadsága.”

Németország ugyan többet tesz, mint más országok: „Ellentétben Ausztráliával, ahol hiányzik a vezetői akarat... itt, Németországban próbálkoznak ezzel.” De ez még nem elég: „Többet kell tenni, hogy mindannyian, tényleg mindannyian, jobb életet élhessünk egy demokratikus államban.”

Arra a kérdésre, szerinte van-e remény az ausztrál politikai hozzáállás megváltozására, Prosor így válaszolt: „Nagyon remélem. Hogy hiszem-e? Nem teljesen.” A legfőbb probléma továbbra is az ideológia: „Ez az ideológia halálos. Ha ma nem lépünk fel ellene, holnap könyvek fognak hullani.” (MTI)

Ausztráliában felgyújtottak egy boldog hanukát felirattal ellátott autót

Gyújtóbombát dobtak egy Happy Chanukah táblával ellátott autóra Melbourne egyik külvárosában karácsony kora reggel – adta hírül a Guardian.

Az antiszemita incidens kevesebb mint két héttel a sydney-i Bondi Beachen hanukát ünneplő zsidó közösség ellen elkövetett terrortámadást követően történt, amely tizenöt emberéletet követelt.

A rendőrség közlése szerint a mentőszolgálatokat hajnali három óra előtt tíz perccel riasztották egy St. Kilda East-i ingatlan kocsifel-

Pirszum hánész vs pikuáh nefes 5786/2025

A hanukai előírások legfontosabbika a pirszum hánész, azaz a csoda nyilvánossá tétele. A Sulchán áruh vonatkozó előírása szerint ha valaki mondjuk éjszaka ér haza, és már nincs kinek nyilvánossá tenni – nem is kell meggyújtania a gyertyákat.

Az ausztráliai tragédia kapcsán felmerül a kérdés, melyik előbbre való: a pirszum hánész vagy a pikuáh nefes (életveszély), ami feloldja a parancsokat. Profán példa: a covid legveszélyesebb, még oltás nélküli szakaszában a Mazsihisz bezárta zsinagógáit, a Chábád nem.

Arról persze nincs statisztika, hogy hány áldozata volt egyik vagy másik felfogásnak.

De. E sorok „túlélő” szerzője döbbenet fogadta a szabadtéri hanukázás kezdetét – mert félt. Felfogása szerint a világantiszemitizmus idején a pikuáh nefes fontosabb, mint a pirszum hánész. Csak idő kérdése, hogy ne adj! Isten a világ bármely pontján ismét kihasználja a pirszum hánész lehetőségét.

Cui prodest, kinek az érdeke, kérdezték az életet jól ismerő rómaiak. Válasz: Na, az idén is megúsztuk. Ugye hogy nem történt semmi!

Vajon ez elég garancia a jövőre nézve is?

képé

Emlékműavatás a Liszt Ferenc téren

Felavatták a Liszt Ferenc téri holokauszt-emlékhelyet azon a helyszínen, ahol közel ötszáz embert végeztek ki 1945. január 10-én. A tizennégy pályázat közül az **INDIVIDIN design studio / Krauth Vera Hasadás** című terve nyert, amely úgy ad hozzá a tér szobrokban és emléktáblákban sűrű miliójéhez, hogy nem vesz el további teret, hanem érzékenyen illeszkedik a városi környezetbe.

Az avatáson részt vett **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke, **Soproni Tamás** polgármester, **Kocsis-Cake Olivio** humán és zöld ügyekért felelős alpolgármester, valamint **Keszler Gábor** MAOIH-elnök és **Szabó György** Mazsók-elnök is.

Beszédet mondott **Monori Marika**, Gábor Marianne festő- és grafikusművész hagyatékának gondozója, képzőművészeti projektvezető, aki felidézte **Gábor Marianne** szavait: „Kell, hogy tábla emlékeztessen arra, milyen esztelen gyilkosságok történtek a Liszt Ferenc téren.” Abban a reményben élt, hogy a férjével vívott több évtizedes küzdelmük eredményeként egyszer méltó emlékjel kerül arra a helyre, ahol családjá több tagját is meggyilkolták. Itt vesztette életét a művész nő édesapja, Gábor Ignác irodalomtörténész, műfordító; férjének, Rónai Mihály András költőnek és műfordítóknak az édesanyja, dr. Hauser Emma nőgyógyász, kutatóorvos; édesapja, dr. Rónai Mihály író; öccse, dr. Rónai Bálint, valamint több rokonuk is. Gábor Marianne álma életében nem teljesülhetett, de az emlékezés helye most megvalósult.

A család egy túlélőtől tudta meg, hogy hozzátartozóikat a Hold utcai svéd Vöröskereszt-házból a nyilasok az Erzsébet körút 49.-be hurcolták, majd 1945. január 10-én a Liszt Ferenc téren kivégezték. Az exhumálás után a teret betemették és leaszfaltozták.

„Ez a tér esténként már csak a mulatozó vendégek hangjától lehet hangos, de a múlt, az néma csend. Viszont mostantól ez a helyszín őrzi, kiáltja: az nem lehet, hogy a Liszt Ferenc téren történtek feledésbe merüljenek!” – zárta a gondolatait Monori Marika.

Jelen voltak és főt hajtottak az elpusztított hozzátartozóik előtt a Gábor és Rónai család leszármazottjai.

Prof. dr. Grósz Andor és Monori Marika

Fotó: Ritter Doron

Soproni Tamás kiemelte: mindennapos kötelességünk fellépni akkor, amikor bárki kétségbe vonja mások teljes jogú állampolgárságát. A Holokauszt Emlékközpont nevében **Lengyel Levente** mondta el gondolatait.

A rendezvény végén a résztvevők elhelyezték a kegyelet köveit.

Az emlékhely létrehozására vonatkozó polgármesteri javaslatot a Terézvárosi Önkormányzat képviselő-testülete egyhangú szavazással fogadta el.

Zucker-Kertész Lilla

Szűk körű, bensőséges ünnepségen búcsúztatták Gönci Pétert

Gönci Péter a közelmúltban vett búcsút a felekezettől, amelynek biztonságáért harminc éven át felelt. A búcsúztatón jelen volt **prof. dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke, **dr. Kunos Péter**, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója, korábbi munkatársak és a biztonsági szolgálat vezetésének több tagja is.

A köszöntők során prof. dr. Grósz Andor és dr. Kunos Péter is személyes hangvételű gondolatokkal méltatta Gönci Péter munkáját. Beszédeikben kiemelték a gördülékeny, kölcsönös bizalom alapuló együttműködést, a sokéves jó szakmai kapcsolatot, valamint azt a barátságot, amely a közös munka lezárulta után is megmaradt. Hangsúlyozták: a közösség a jövőben is számíthat Gönci Péterre.

A búcsúztatott maga is meghatott szavakkal köszönte meg az elismerést, és elmondta: a Mazsihiszt mindig többnek tekintette egyszerű munkahelyénél. Számára ez szolgálat és szívügy volt, amelyhez személyes kötődés fűzte.

Az ünnepség végén Gönci Péter búcsúajándékként egy herendi mezűt vehetett át, amely a közösség megbecsülésének és hálájának jelképe. A Mazsihisz dolgozói szeretettel kívántak neki boldog hanukát, jó egészséget, valamint hosszú, boldog éveket családjá körében.

Zucker-Kertész Lilla

Gönci Péter és prof. dr. Grósz Andor

E m l é k o l d a l

Zoltaiádák 1.

A 70-es évek vége. Egy távoli megye egyik falujának polgármestere telefonált, hogy a zsidó temető már nagyon rossz állapotban van, a Mazsihisz hozassa rendbe – mesélte az üv. igazgató, és egyúttal hívott, hogy menjünk oda együtt. Bandi Laci, a sofőr már útra készen várt, és mintegy órányi autózás után megérkeztünk az önkormányzat épületéhez.

A polgármester kávéval kínált minket, majd az alábbi párbeszéd fül- és szemtanúja voltam.

– Üdvözlöm tisztelettel, Zoltai igazgató úr! A temetőről elmondanám most már személyesen is, hogy elgazosodott, több sírkő ledőlt stb. Szóval meg kéne oldani a dolgot.

– Megoldjuk! Laci, hozd a dossziét!

– Na itt van – lapozgat Zoltai, majd elővesz egy ívet, és olvasni kezdi: Schwarz Ignácék, Kossuth u. 12., Deutsch Jakabék, Petőfi tér 4., Kohn család, Fő utca 9. – és még vagy tucatnyi nevet és címet sorol.

– Nos, polgármester úr? Ezeket a zsidókat elhurcolták Auschwitzba, egy sem jött vissza.

– Igen, sajnos – így a polgármester.

– Azt ugye tudja, mi történt a házaikkal, lakásaikkal, földjeikkel???

– Hááát...

– Most akkor ön szerint kinek is kell rendbe hoznia a zsidó temetőt?

– Értem, Zoltai úr. Jó utat hazafelé!

2.

A rendszerváltást követően a szabadsággal a mocskok is felszínre kerültek. Csurka István Magyar Fórumának minden száma ott hevert Zoltai íróasztalán. Az üv. igazgató ajtaja mindig nyitva volt, akárki bemehetett-kijöhetett-maradhatott.

Egy alkalommal emlékeim szerint két újságíró, egy izraeli turista és három helyi dolgozó időzött szobájában, amikor kinyitotta a lapot, és azt mondta:

– Gyerekek! Azt írja a Csurka, hogy a mi kezünkben vannak a bankok, mi rendelkezünk a világ pénze felett. Mit szóltok?

– Guszti! Adjál ki egy közleményt, amiben megcáfolod ezeket – ajánlotta az egyik jelenlévő.

– Ne hülyéskedj! Nem erről van szó!

– Hát miről?

– Arról, hogyan tudnánk ezt a kacsát minél tovább életben tartani!

3.

BZSH-közgyűlés a Síp utcában. Választások. Körzeti elöljárók nevei az íveken. Zoltai akkor éppen a Hegedűs elnöke, és döbbenet tapasztalja, hogy tőlük senki nem került be a vezetőségbe.

– Megóvom!

– Van rá indokod? – kiabálták néhányan (egyikük sem volt hitközségi alkalmazott...).

Nem volt. De megóvta. Új választás. Bekerült a Hegedűs.

De hogy került ő a Hegedűsbe?

Történt, hogy a zsinagóga akkori rabbija ortodox vonalat képviselt, amire a leglátogatottabb körzetben egyre kevesebb volt a vevő. Veszélybe került a minjen. Odahívták Zoltait, rögtön elnökké választották, ő pedig elfoglalta a helyét Lipóciában.

És most figyelem! Sütni-főzni kezdtek kettesben a rabbiával. Ebéd, vacsorák, kidusok stb. Egyet-

len hónap alatt „helyreállt a rend”. Zoltai el – ha jól emlékszem, a Dohányba.

4.

Filmvetítésre hívták meg a Síp utcát. Az akkori Duna moziban szakértő közönségnek akarták bemutatni Mel Gibson Passióját. Ennyi alig rejtett antiszemitizmus utoljára talán a Jud Süssben volt látható.

A Passióban a zsidók szerepe Jézus keresztre feszítésében cseppet sem volt árnyalt.

A végén felgyulladtak a lámpák. Ekkor Zoltai felállt, és félhangosan kiáltotta: Gyerekek! Én smadolok (kitérek)!

5.

A 90-es években megjelenik a Mein Kampf, Hitler „örökbecsű” műve. Okkal elemi felháborodás zsidó vonalon (ti. akkoriban még nem szoktuk meg az ilyeneket).

Zoltai elhatározza, hogy egyszer s mindenkorra rendet tesz. Fülel kap, miszerint a Nyugati peronján az egyik könyvesbódé fő helyén egy borítón a Führer színes, nagyalakú képe látható.

Gyerünk! S néhány perc múlva ott landolt kocsija a pályaudvar parkolójában. Nem volt egyedül. Két ruhásszekrény-termetű ember kísérte.

Odalépett a könyveshez, megkérdezte, hogy ez micsoda és hogy kerül ide. A tulaj vevőt sejtett, s előzékenyen bővölte szavaival Zoltait: Ez, uram, az év legnagyobb szenzációja! Jutányos ár, végre megtudhatja belőle az igazságot!

Nos, kedves uram! Ha két percen belül nem tünteti el, megbánja – s szemével két testőre felé kacintott.

Itt megjegyezném, hogy mint tudjuk, egy túlélő sokkal érzékenyebb a többiekénél.

Lényeg: az illető nem fogadta meg Zoltai tanácsát, mire ők hármasban felborították az asztalt.

Zoltai bemutatkozott az odalépő rendőrnek, akit láthatóan meglepett a „garázda” hivatali beosztása. Innentől nem volt Hitler a Nyugati bódéjában.

6.

A 90-es évek elején létezett egy Napkelte című műsor a televízióban. Ebben Juszt László riporter készített interjúkat többek között politikusokkal. Egyik reggel Király B. Izabella (MDF) volt az alany, aki tulajdonképpen ami az antiszemitizmust illeti, egy platformon volt Csurkával, a különbség csak annyi volt, hogy ő nő.

Nos, volt egy pillanat, amikor igencsak elengedte magát a hölgy zsidózás témában, mire Zoltai szervezkedni kezdett, és elrendelte, hogy egy kihelyezett interjú alkalmával a Hitközség felvásárolja a jegyeket a Zrínyi utcai klubba. Jó néhányan önkéntes alapon beültünk a nézőterre – sárga csillaggal kabátunkon. A politikusnő előtt felment a függöny, és hogy a smink hiányától vagy a látványtól lett hófehér, már sosem derül ki.

Azt talán mondanom sem kell, hogy ezúttal nem zsidózott.

(2021–22)

A svédek és az antiszemitizmus

A Göteborg-Posten napilap vezércikkben foglalkozott a Forum intézet antiszemitizmusra vonatkozó felmérésével. A megkérdezett 5000 személy általában negatív véleménnyel volt a zsidókról, és a lakosság negyede elutasította, hogy zsidó származású miniszterelnöke legyen az országnak. A lap azt írta, hogy a válaszadók öt százaléka valószínűleg nem normális, „a többiek zavaros véleménye viszont nagyon elkeserítő, és a svéd oktatási rendszer teljes kudarcát jelenti”.

A liberális Sydsvenskan „meglepetéssel” fogadta a zsidók gazdasági és médiahatalmára vonatkozó régi mítoszok tovább élését, mivel a svédek azt hiszik, hogy országuk mentes az előítéletektől. A Dagens Nyheter szerint „senkinek sem okoz meglepetést, hogy lappangó antiszemitizmus terjed a társadalomban”. A lap azt írta, hogy „az antiszemitizmus több, mint a zsidók elleni gyűlölet”. A világ olyan alternatív víziójaként jelenik meg, amely egyedüli ismerője a kapitalizmus és a politika „igazságának”.

A Dagens Nyheter idézte Göran Persson szociáldemokrata miniszterelnököt is, aki félelmét és megdöbbenését említette. Persson azt mondta, hogy „a probléma már régóta foglalkoztat, és az antiszemitizmus elleni harc elkötelezett híve vagyok. Nem az antiszemitizmus svédországi létezése döbönt meg, hanem a gyűlölet széles körű elterjedése”.

A svéd napilap azt írta, hogy „nem szabad azt hinni, hogy az antiszemitizmus csak egy mítosz. A gyűlölet közöttünk él, és nemcsak a zsidókat, hanem demokratikus társadalmunk egészét is fenyegeti”. A kilencmillió országban jelenleg mindössze 25 000 zsidó él.

kovács

(2006)

Nyílt levél a táncoló zsinagóga rabbijához

Igen tisztelt kollégám! A választások második fordulója előtt felhívnám b. figyelmét, hogy bár Izraelben a rabbik még a zsinagógákban is kampányolnak valamelyik párt mellett, nálunk ez nem megengedett. Ezért is csodálkozással hallottam, hogy önöknél – akik szabadidejükben valamelyik klezmeregüttes zenéjére ropják – a péntek esti istentisztelet keretében (április 7.) a rabbi, aki mellékesen kántori funkciót is ellát, ahányszor az Emesz szóhoz ért, helyette Emeszpét mondott, fittyet hányva a niszach szabályainak (nem jött ki a dallam). Rabbi minőségében viszont előadást tartva a szombati étkezésekről, a szöudász slisi helyett – érdekes, eddig még sose szólalt meg jiddisül – jelentőségteljesen a hívek szemébe nézve „szadesz slisit” mondott.

Izrael imádkozik – Tudósítónktól –

Amikor egészséges volt, nem volt nála ellentmondásosabb egyéniség Izraelben. Akik szerették őt – rajongtak érte, de politikai ellenfelei egy kanál vízben megfojtották volna. Diktátornak nevezték, volt, aki hozzátette a fasiszta jelzőt is. Voltak rabbik, akik kiátkozták, és voltak, akik a megváltó messiást látták benne, Izrael reménységét.

Most, hogy Ariel Saron egy súlyos agyvérzéssel a háta mögött nagyon beteg, és senki nem tudja, kilábal-e belőle, vagy egyáltalán életben marad-e – egy ország imádkozik, hogy éljen. Vallástalan ateisták, akik talán életükben nem fohászkodtak, akik nincsenek „diplomácia kapcsolatban” Istennel, felhívásban fordulnak a néphez, és kéri: imádkozzunk, hogy Arik ne haljon meg. Ezt mondja a helyettese is, aki a minisztertanácsban nem ül székére, hanem azt üresen hagyja, ahogy a széderestén vannak, akik egy szimbolikus üres széket hagynak Élijáhu (Illés) prófétának, aki a hagyományban a Messiás hírnöke.

Valami megmagyarázhatatlan érzés kerítette hatalmába az egyébként nem érzélgős izraelieket, akik nem mimózaelkűek, de most mintha elárvultak volna. Mi lesz? – kérdezik egymástól, és az égre tekintenek, mint ha kizárólag onnan jöhetne a segítség. Ben Gurion óta nem volt ilyen népszerű ember Izraelben, mint most Arik. Szélsőjobboldali vallásos emberek – ez egy veszedelmes kombináció –, akik egy fél évvel ezelőtt Saront vallási átokkal sújtották, mert kiürítette Gázát és kitelepítette onnan a telepeseket, akiket ő maga hozott oda, most ostromolják az eget, győgyuljon meg Arik. Ugyanez elmondható egyes szélsőséges rabbikról is. Nem mindről.

Izrael most a csodára vár. Ben Gurion szokta volt mondani, hogy ő mint reálpolitikus nem nagyon hisz a csodákban, de mint izraeli zsidó számol velük, és bekalkulálja őket számításaiba.

Így vagyunk most ezzel mindannyian.

Naftali Kraus

(2006)

Udvarolj a feleségednek! – írja a népszerű rabbi

Széles körben elterjedt tévedés – Izraelben is! –, hogy a rabbik kizárólag rituális, vallási dolgokkal foglalkoznak, a kóser étrenddel, a szombattartással stb. Persze ez nagyon fontos, a zsidóság gyakorlati részének alapja, de vannak rabbik, akik mással is törődnek. Például a házi békével, a házastársak egymás iránti megértésének megalapozásával, a házastársi hűséggel, odaadással, szeretettel. Ezek persze mind „maguktól értetődnek”, de a válási ráta a megmondhatója, mennyire nem így van.

Most jön egy népszerű rabbi, több tucat halachikus könyv szerzője, Slomó Ávinér, Bét-El rabbija és az ottani jesiva vezetője, és versbe foglalja a férj köteleességét udvarolni feleségének. Miután a Talmud bölcsseit idézve, megadja az udvarlás ideológiai alapját („a férfi kötelessége keresni, amit elveszített, az oldalbordát, amiből az asszony teremtetett”), jönnek a strófák, amelyekben a rabbi előírja a „receptet” az udvarlás mikéntjére: az udvarlás nem más, mint egy jó szó, egy ok nélküli telefon, egy kis ajándék és várakozás, beszélgetés, odafigyelés, egy pillantás, egy mosoly, egy kis humor, dicséret és értékelése (munkájának).

Udvarlás az is, hogy bemész a lakásba, és azt mondd a feleségednek: szép a ruhád, és te még szebb vagy. A szememben te vagy a legszebb! Ne pirulj, ez az igazság, úgy vágyakoztam rád! Satöbbi, satöbbi.

Ávinér rabbi udvarlási kódexe egy zsinagógákban, százezres példányban terjesztett brosúrában látott napvilágot, melynek címe „Szeretettel és hittel” (Bőhává uböemuná).

A. S.

(2006)

Volt mindez április 7-én, pénteken, egy nappal a kampánycsend előtt. Megnéztem a luácho: a sábesz és a kampánycsend 7.03-kor jött be.

Pfűj 1.

Utóirat. Hab a tortán, amit a kiduson mondott kevésbé tisztelt kollégám. Miután egy Jehuda Schwartz nevű izraeli vendég elmesélte, hogy az ottani választásokon egy szélsőjobboldali kis pártocská elenyésző mennyiségű szavazatot kapott „Nagy-Izrael” programjára, ön felállt, és a következőket mondta: ha Izraelnek sikerült volna a külföldön élő néhány millió zsidónak állampolgárságot adnia – és most Schwartz professzorra nézek –, akkor húsz évre bebetonozhatták volna ennek a kicsiny pártocskának a kormányzását.

Pfűj 2.

Szemrehányással:

Név és cím a levéltárcámban

(2006)

Kardos Ágnes, Nógrádi Gergely és Gábor György kapták a Hanukatalizátor Díjat

A Hanukatalizátor Díjat most is abban a Bálint Házban adták át, melynek tevékenysége három alappilléren – élmény, tudás, tett – nyugszik. Modern zsidó közösségeként ezek értelmét a mai kor szellemében határozzák meg. A Hanukatalizátor Díjat is ebben a három kategóriában osztották ki a közösség döntése alapján, emellett külön elismerést kaptak a Bálint Ház adománygyűjtő nagykövetei, valamint kihirdették az Életműdíjat is, amelynek nyertesét korábbi díjazottak választották ki: Langfeld Judit, Fritz Zsuzsa, Fisher Miklós és Heisler András.

A Bálint Ház kezdeményezésének célja, hogy ünnepelje mindazokat, akik példamutató módon járulnak hozzá közösségünk építéséhez, legyen szó tanulásról, kulturális vagy spirituális élményekről, illetve a zsidóságért végzett önzetlen munkáról, írta meg a *Kibic*.

A díjakat **Benisch Gabriella**, a Bálint Ház kuratóriumának tagja és **Kenesei Marcell**, a Bálint Ház igazgatója adta át.

A 2025-ös Hanukatalizátor Díj jelöltjei és nyertesei

Az év önkéntese:

Sebestyén Csilla

Élmény kategória

Az Élmény kategória jelöltjei olyan személyek és közösségek, akik kulturális, művészeti és közösségi programjaikkal kiemelkedően gazdagítják a magyar zsidó közéletet.

A díjat idén

Nógrádi Gergely

kapta, aki operaénekesi orgánumával zsidókat és nem zsidókat egyaránt elvarázsol. Rengeteg fővárosi és vidéki helyszínen ad nagy sikerű koncerteket, de megbecsült előadója külföldi zenei és vallási rendezvényeknek is. Sikeres íróként nem zsidó iskolások százai előtt ad pozitív képet a zsidóságról az író-olvasó találkozókon. Fellépéseinek jellemzője, hogy közönsége tagjait korostól függetlenül képes megszólítani és részesévé tenni az előadásoknak. Állandó fellépője a Zsidó Kulturális Fesztiválnak és különböző zsidó kulturális napoknak idehaza és külföldön egyaránt.

Tett kategória

A Tett kategória jelöltjei azok, akik elkötelezetten, gyakran láthatatlan munkával támogatják és építik a közösséget – oktatással, szervezéssel, szociális segítségnyújtással vagy emlékeztetmegőrző tevékenységgel.

A Tett kategória idei Hanukatalizátor díjasa:

Kardos Ágnes

A díjat idén egy olyan ember kapja, aki a Lauder Javne Iskola pedagógusaként és a Mazs Alapítvány Önkéntes Programjának koordinátorként a kezdetektől fogva a tanórákon kívül is érzelmekkel teli kapcsolatot ápol a diákokkal és szüleikkel, később pedig már részt vett zsidósággal foglalkozó projektek, pályázatok készítésében is. Hozzá kötődik a Micve program, a Hanukaváró események és a Hozz egy plusz szendvicset! akciók megszervezése, amelyek révén az önzetlen adakozás örömét élhették meg kicsik és nagyok egyaránt. Évtizedek óta szervez

gyűjtéseket a rászorulóknak, és nem csak a zsidó közösséghez tartozóknak. Többnyire a háttérből, a háttérben, csendesen dolgozik, ezzel is példát mutatva a pedagógusoknak és a diákoknak.

Tudás kategória

A Tudás kategória jelöltjei oktatók, rabbik, pedagógusok és kutatók, akik munkájukkal a zsidó tradíciók, történelem és kultúra mélyebb megértését segítik.

A Tudás kategória idei Hanukatalizátor díjasa:

Gábor György

Országsszerte ismert vallásfilozófus, a kortárs szellemi élet egyik meghatározó gondolkodója, az OR-ZSE Doktori Iskolájának vezetője, aki következetesen és hitelesen képviseli a kritikus gondolkodás, a vallási műveltség és az erkölcsi felelősség értékeit. A főbb társadalmi kérdésekre érzékenyen, közérthetően reflektál, míg tudósként alapvetően járul hozzá a zsidó vallási gondolkodás, a bibliai hagyomány és a filozófiai hermeneutika megértéséhez. Megszólalásai azt üzenik: a tudás nem luxus, hanem morális kötelesség. Szellemi világossága a hanuka üzenetéhez méltó fényt ad mindannyiunknak.

Adománygyűjtő nagykövetek

A Bálint Ház adománygyűjtő nagykövetei önzetlen munkájukkal hozzájárultak ahhoz, hogy a Bálint Ház továbbra is a közösség, a nyitott párbeszéd és a zsidó kultúra otthona maradjon.

Bíró Eszter

Büchler Tamás

dr. Darányi András

Gálvölgyi Dorka

Kiss Henriett

Kuna Valéria

Sebestyén Csilla

Nógrádi Gábor, a díjazott édesapja

Lieberman Mirus

Merker Vera

Nádházy Gyuri és Judit

Schön Edina

Szenthe Antónia

Vári Gyuri

Életműdíj

Az Életműdíj a közösségért hosszú távon végzett, kiemelkedő munka elismerése. A díjazott személyét korábbi életműdíjasok választják ki.

Idén két életműdíjat adtak át.

Az első díjazott olyan meghatározó személyiség, aki 36 éve működött egy 27 négyzetméteres univerzumot – egy olyan teret, amely itthon és Izraelben is fogalom. Beszélgetések, találkozások, dedikálások otthona; egy hely, ahonnan biztosan nem távoztunk üres kézzel, és ahol a könyv mindig többet jelent önmagánál. Az egyik Hanukatalizátor életműdíjat

Rédei Éva,

a Láng Téka könyvesbolt vezetője kapja.

A másik életműdíjat

Horányi Gábor

kapta, aki negyedszázadon át vett részt a munkában a rendszerváltással egyidős, 35 éves Lauder iskolában, amely 900 diákjával ma a legnagyobb hazai zsidó közösség is. Vezetése alatt a diákok száma növekedett, az oktatás színvonala emelkedett, valamint igazgatása alatt önfenntartóvá tette az intézményt, továbbá egy új szárny felépítését is elindította és levezényelte. Nemcsak pragmatikus, hanem vizionárius is. Leköszönése után sem szakadt el a Laudertől, ahol tehetséggondozásért felelős vezetőként, emelt szintű fizikaoktatóként és különböző iskolai projektek – például a csillagvizsgálóhoz kapcsolódó programok – szakmai felelőseként dolgozik tovább.

Kardos Ágnes

Gábor György

Adománygyűjtő nagykövetek

Rédei Éva

Horányi Gábor

IZRAELI

Csak az iPhone lesz engedélyezett a katonák számára

A hadsereg új szabályozást vezet be, amely szerint az alezredesi rangtól felfelé minden tiszt kizárólag iPhone-t használhat csak hivatalos kapcsolattartásra.

A döntés háttérében az áll, hogy az izraeli vezetés szerint az Android készülékek nagyobb kockázatot jelentenek adatlopás és távoli kártevő-telepítés szempontjából. Az intézkedés az Izraeli Védelmi Erők (IDF) tisztjeit érinti, és a korábbi szabályozást bővíti ki. Eddig a rendelkezés csak az ezredesi rangtól a vezérkari főnökkig terjedt, most azonban több száz új tiszt kerül a körbe, akiknek kötelező lesz iPhone-t használniuk.

A hírszerző szerverek többször figyelmeztettek arra, hogy ellenséges szervezetek katonákat vesznek rá arra, hogy rosszindulatú szoftvereket telepítsenek. Az iPhone-ok beszerzése és biztonsági frissítéseinek központi ellenőrzése jelentős költséget róhat az IDF-re, a lépést azonban a biztonsági kockázatok minimalizálása indokolja.

A Jerusalem Post cikke szerint az iPhone-ok használata lehetővé teszi, hogy az IDF szigorúbb kontrollt gyakoroljon a biztonsági frissítések felett, és így csökkentse a kibertámadások esélyét.

Fotó: Ynet

Februártól tilos az okostelefon használata az általános iskolákban

Izraelben februártól az oktatási minisztérium betiltja az okostelefonok használatát az általános iskolákban. Az intézkedés nemzetközi kutatásokon és tapasztalatokon alapul, célja a figyelem elterelésének csökkentése, a függőségek megelőzése és a gyerekek közötti társas kapcsolatok erősítése.

Február másodikától, a tu bisváltól lép érvénybe az új rendelet, melyet Joáv Kis miniszter vezetésével mutattak be.

A mobiltelefonok általánosságban tiltva lesznek, de kifejezetten tanulási célokra engedélyezik a használatukat bizonyos órákon a pedagógusok felügyelete mellett.

A döntés előtt Meir Simoni, az oktatási tárca főigazgatója a kutatások és a globális trendek alapján megvizsgálta az okostelefon-használat hatását a diákok jóllétére, az iskolai légkörre, a tanulási környezetre, valamint a változó világban szükséges érzelmi és társas készségekre.

Ez az új intézkedés egy szélesebb, rendszerszerű intézkedéssorozat része, melynek célja a gyerekek figyelemelterelésének csökkentése, a társas kapcsolatok erősítése és a tanulás optimális feltételeinek biztosítása.

Az intézkedéssel egy időben oktatási programokat is bevezetnek az osztálytermekben, és párbeszédet folytatnak a szülőkkel a mobilkészülékek kiegyensúlyozott használatáról, a közösségi média visszaéléseinek megakadályozásáról és a korszaknak nem megfelelő tartalmakhoz való hozzáférésről.

Az oktatási minisztérium a helyi önkormányzatokkal, az iskolák vezetésével, a szülői munkaközösségekkel és a diákönkormányzatokkal együttműködve segíti az iskolákat az irányelvek bevezetésében, hogy a végrehajtás igazodjon az egyes intézmények sajátosságaihoz.

Kerekasztal-beszélgetéseket rendeznek, és a terveket elfogadta a többi között a szülők országos képviselője, a diákönkormányzat, a helyi hatóságok és a pedagógusok szakszervezete.

A februári körlevél részletesen meghatározza az ellenőrzési lehetőségeket a figyelmeztetéstől a készülék leadásáig az igazgatói irodában, és akár azt is előírhatja, hogy a szabály ismételt megsértése esetén a szülő személyesen vegye át a telefont.

„Lehetővé tesszük a gyerekeknek, hogy valóban találkozzanak egymással, csökkentsék a külső zavaró tényezőket és bővítsék a képernyők nélküli személyes emberi kapcsolatokat” – mondta Joáv Kis a rendelet megjelentésekor. (MTI)

SZÍNES

Netanjahu elindította a tel-avivi metró építését

Ünnepélyes alapkőletételt tartottak a régóta várt Dan régióbeli metróprojekt számára a Petah Tikva-i Segula csomópontnál. Benjamin Netanjahu miniszterelnök mérföldkőnek nevezte az eseményt Izrael tömegközlekedésének jövője szempontjából.

„Mindenki kinevette a metróprojektet” – mondta Netanjahu az eseményen. „Vannak kommentátorok,

akik azt mondták: »a metró szétesik«. Szétesik? A metró felébred.” Több polgármester – köztük Tel-Aviv–Jaffa vezetője, Ron Huldai, Ramat Gan polgármestere, Karmel Sama-Hakohen és Givatajim polgármestere, Ran Konik – nem voltak jelen az ünnepségen, tette közzé a Ynetnews nyomán a Szombat.

Netanjahu hangsúlyozta a beruházás léptékét és ambícióját, mondván, hogy a metró átalakítja a közlekedést a sűrűn lakott Dan régióban. „Sok alagút lesz itt, és az alagút végén nagyon nagy fény is van. Eljön a metró korszaka a Dan régióban” – mondta.

„Ben Gurion beszélt róla, mások is beszéltek róla” – folytatta Netanjahu, Izrael első miniszterelnökére utalva. „Álmok nélkül nincs semmi; de ha az ember az álmoknál marad megvalósítás nélkül, akkor semmi sem marad. Az álmok egy dolog, a valóság egy másik – mi pedig elhoztuk a valóságot. Ígértük, teljesítettük, és végrehajtuk.”

A miniszterelnök az alapkőletételt kulcsfontosságú lépésnek nevezte egy olyan vízió megvalósítása felé, amely szerint „előrelendíti az országot”. A metró nem pusztán „városi legendának”, hanem „városi történelemnek” nevezte, „amelyet módszeres munkával, hatalmas beruházással és előretérítő szemlélettel hozunk létre. Ígéretes jövő, ragyogó jövő ez Izrael polgárainak.”

Elmondása szerint az új rendszer már a működés első éveiben hatalmas előnyöket hoz majd a lakosoknak: az egész nagyvárosi térséget „egyetlen, könnyen elérhető egységgé” alakítja, és lehetővé teszi, hogy az emberek központi helyeken éljenek anélkül, hogy a forgalomban ragadnának.

A régóta vitatott és ismételt elhalasztott metróprojekt Izrael történetének egyik legnagyobb közösségi infrastrukturális beruházása. Netanjahu kormánya politikai viták és logisztikai kihívások közepette is előrelépett, miközben az ország alternatívákat keres a krónikus torlódásokra és a növekvő városi népesség okozta gondokra.

Jichák Hercog „csak az ország javát” fogja figyelembe venni

Egy nappal azután, hogy Benjamin Netanjahu miniszterelnök bombasztikus kegyelmi kérelmet nyújtott be, Jichák Hercog elnök közölte: döntése során „csak az ország javát” fogja figyelembe venni.

Hercog videonyilatkozatában azt mondta, hogy a miniszterelnök részéről a folyamatban lévő korrupciós per vádpontjai alóli kegyelem iránt benyújtott kérelem „a lehető legmegfelelőbb és legprecízebb módon kerül elbírálásra. Csak az ország és az izraeli társadalom javát fogom figyelembe venni.”

Elmondása szerint Netanjahu kérelme „sokakat nyugtalanít ebben az országban, különböző közösségekben, és vitát gerjeszt.” Az elnök azonban hangsúlyozta, hogy „számomra egy dolog világos – az erőszakos diskurzus nem hat rám”.

„Épp ellenkezőleg, a tiszteletteljes párbeszéd ösztönzi a vitát és a dialógust” – tette hozzá Hercog, és felhívta a nyilvánosság figyelmét, hogy a köztársasági elnöki hivatal hivatalos honlapján keresztül „kifejezhetik véleményüket és reagálhatnak”.

Idit Silman környezetvédelmi miniszter az i24 Newsnak azt sugallta, hogy ha Hercog nem ad kegyelmet Netanjahunak, Trump további lépéseket tehet.

„El kell mondanom, hogy Trump elnök eljött, és nagyon egyértelműen elmondta, amit mondott, világossá tette álláspontját, és levelet is küldött” – mondta Silman. „És azt gondolom, hogy most Hercog elnöknek fel kell nőnie a feladathoz, és döntést kell hoznia az ország biztonságának érdekében.”

Silman hozzátette, hogy „ha Hercog elnök nem [hoz döntést] Izrael Állam biztonságának, a nép javának, a megbékélésnek és az egységnek a legfőbb érdeke szerint, akkor úgy gondolom, Trump elnök további lépéseket tehet, és kénytelen lesz beavatkozni”.

Az ilyen „további lépések” – tette hozzá a miniszter – akár „az igazságszolgáltatási rendszer tisztviselőivel szembeni szankciókat” is jelenthetnek.

Netanjahu miniszterelnök és Hercog államelnök

Netanjahut egyrendbeli vesztegetéssel, valamint három-három rendbeli csalással és hivatali visszaéléssel vádolják három különálló ügyben. A vádpontok a sajtó illetéktelen befolyásolásának, valamint kormányzati szívességekért cserébe kapott tiltott ajándékok elfogadásának vádjára épülnek. Netanjahu tagad minden jogsértést, és azt állítja, hogy a vádak a rendőrség és az állami ügyészség egy politikai puccskísérlet részeként koholta.

A miniszterelnök tárgyalása 2020 májusában kezdődött éveken át tartó nyomozások és a 2019 novemberében benyújtott vádirat után. Az ellenzék tagjai a vádemelés óta folyamatosan lemondására szólították fel. Elemzők úgy becsülik, hogy ha a per tovább folytatódik, még több évig is eltarthat.

Kegyelmi kérelmében Netanjahu nem ismert be semmilyen bűnösséget, és a nem sokkal később kiadott videonyilatkozatában továbbra is vitatta a vádpontokat és a vádemeléshez vezető eljárás jogszerűségét. Arra sem utalt, hogy kész lenne lemondani a miniszterelnöki tisztségről.

Jáír Golán, a Demokraták nevű párt vezetője bírálta Netanjahut a kérelem miatt, azt állítva, hogy valójában nem kegyelmet kér, hanem egy törvénytelen „kérelmet a tárgyalása eltörlésére”.

A Kneszet frakcióülésén Hercoghoz intézett megjegyzései során Golan azt mondta: „Az ön édesapja, Hájim Hercog elnök kirúgná Netanjahut az ajtón. Nem lehet kegyelmet adni bűnösség beismerése és [Netanjahu] politikai életből való távozása nélkül”.

Az Izraeli Demokrácia Intézet egy friss elemzésében megjegyezte, hogy „egyetlen törvény sem írja elő a bűnösség beismerését a kegyelem feltételeként”, ugyanakkor a legfőbb ügyész hivatala régóta azt az iránymutatást követi, hogy „csak ritka esetekben” kerülhet sor kegyelmi kérvények ítélet előtti elbírálására.

A saját frakciója ülésén Itamar Ben Gvir nemzetbiztonsági miniszter ugyanakkor azt mondta, hogy a Netanjahunak adott kegyelem „gyógyulást és megbékélést” hozna egy megosztott nemzet számára. (Times Of Israel)

KÖBÁNYAI JÁNOS

A túlélés traumája

Nemes László Árva című filmjéről

Ahogy halad az időnk, azzal párhuzamban terjeszkedik a történelem, azaz a „kollektív emlékezet” tárgya is. Fejünket felkapva vesszük észre, hogy mindaz, ami jelen időként és élményként rögzült belénk, az már – nemcsak mások, a később születettek számára, de a valóságban is – maga a történelem, amelyet az utánunk jövő nemzedékek legtöbbször az átélés és vele az elfogultság hiányában objektívan vagy arra törekedve, de mindenestre szélesebb látószögéből vizsgálnak és ábrázolnak.

Hiszen abból igyekeznek magukat megérteni és elfogadni.

A nem túl messzi múltra visszatekintő magyar zsidó történelem eddigi mainstream – előbb dokumentarista, majd fikciós – témája a mai napig a holokauszt volt, s körültekintőbb elemzések leckefelmondásai-ban az ahhoz vezető út. Teljes joggal, hiszen ennél meghatározóbb élménye-eseménye nem adatott, s ha ezt túléli – s ez több szempontból, rá nyolcvan évre, 2025-ben sem egyértelmű –, minden bizonnyal nem is lesz.

Nemcsak politikai okok időzítik határok közé az emlékezéseket-feldolgozásokat, hanem az attól független, de annál meghatározóbb emberi, sőt társadalompszichológiai tényezők is, amelyek a traumakihordás számára szélesebb és hosszabb keretet jelölnek ki.

Azonban az időelmozdulással új téma, új aktualitás lép előtérbe: nevezetesen hogy mi történt közvetlenül a holokauszt után. Hogyan lehetett a túlélést túlélni? Ez a megtizedelt, az apokalipszis tűzétől megperzselt nép történetének mostanáig csak szórványosan feldolgozott fejezete.

Ennek az új és úttörő előredőcenésnek kiemelkedő lepergetését nyújtja a korábban Nemes Jeles Lászlóként ismert, de e filmben Nemes Lászlóként jegyzett rendező *Árva* című filmje. Már maga a főcímlista is megannyi – mégpedig személyes és nemzedéki – drámát exponál. A rendező, a forgatókönyvíró és az operatőr titulusai alatt – ez utóbbiak állandó szereplői Nemes (Jeles) László csapatának (változatlan nevükön: Clara Royer és Erdély Mátyás) – egy rejtélyes, de sokatmondó hivatkozás következik:

„A alkotó(?)társra (és egyben apára): „Jeles András eredeti ötletéből”. Ehhez már csak rá kell (tanácsos) kintantani a Wikipedián Jeles András Kossuth-díjas film- és színházrendező szócikkére, amelyben ezt találjuk: „Született 1945. március 27-én Jászberényben”. Ha e dátumból levonunk kilenc hónapot, akkor előtünk áll – minden háttér tudás nélkül is – az egyszerre személyes és nemzedéki dráma. A filmnek is jelentős színtere Jászberény (Jeles András szülővárosa), ez a vidéki Magyarországra jellemző, a holokauszthoz és a zsidósághoz való viszonyokat jól reprezentáló kisváros s a főszereplő kisfiút öngyilkosságra készítő, sok (mellék)szereplőt felvonultató piaca. Azaz: a film magja, kerete s nemzedéki konfliktus(meg)feszlése – vajon nem vonom le előre a végkövetkeztetésemet? – maga a magyar zsidó együtt(nem)élés és annak több generáción keresztül végigvonuló gyűgyaga.

S még mielőtt magának a filmnek a történelmi és jelentéstartalmi rétegeit igyekezném feltárni, megemlítek egy személyes élményből fakadó felfedezést. Vannak filmek (s bizonyára így lehet ez valamennyi más műfajnál is), amelyeket kétszer kell megnézni (olvasni, hallgatni...) ahhoz, hogy befogadhassuk őket.

Azaz: itt kétnézéses filmmel van dolgunk.

Ugyanis előszörre egy kamasz kisé zavaros, összevissza ágazó, sok jelenetmozaikból összeálló történetét „vettem le” az Árvából – na,

Nemes (Jeles) László az *Árva* két gyermekszereplőjével

Kiss Anikó fotója a forgatáson

ebből nem lesz Oscar, kommentáltam az össze nem állt epizódarabok zuhogása közben, ezt nem fogadják be és el a gördülékény, jelenetről jelenetre, egymásra és egymásból építkező narratívához szokott hollywoodi bírálók, noha ezúttal a képi megvalósítás klappol az ízlésükkel. (Ellentétben a Saul fia – jancsósan? – hosszú snittjeivel.) Mégis, nem kevés megrendüléssel tápáskodtam fel a puha szőlőből, mert a körhinta zárójelenet váratlan korszakfeltáró és –megvilágító hatása mellbevágóan zökkenett ki esztétáskodó bírálatomból.

Ez utóbbiért is muszáj volt megnézmem az Árvát még egyszer. (S ezúttal nem a művészfilmek fórumán, a Puskinban, hanem egy bevásárlóközpontban lévő Cinema City-teremben, ahol a képi felbontás s a hanghatások élesebb élményt nyújtottak.)

Noha a két mozizás között alig tíz nap telt el, mintha egy másik filmet láttam volna – állapítottam meg már a második vetítés negyedénél. Ezúttal ugyanis a történet lassú folyójának deltába hömpölygése során a felvezető novellák logikussá világosodtak. Az első megtekintéskor oly erősen ható, a második nézésre is az alapbeszéléstől független körhinta jelenet visszafelé nyitott utat az epikus elbeszélésnek nem a fölgöngyölítéséhez, hanem a magyar történelembe való behelyezéséhez. Mégpedig nem a sokszor agyonrágott gazdasági, társadalmi munkamegosztásból, netán a vallási dogmák eltéréseiből fakadó különbségek miatt, hanem az ennél mélyebb, „érzéki-erotikus” vonzódás és taszítás mentén, amelyet csak Ady Endre zsenije tudott megérzékíteni *Korrobóri* című nevezetes (bár oly kevésbé ismert-idézett) cikkében. (Először a Nyugat 1924-es évfolyamának első számában jelent meg, s a szerkesztőségi jegyzet szerint 1917-ben keletkezett.)

„Ausztráliában van egy nagy néptörzs, mely a világ első poéta-népe, mert kitalálta a Korroborit. A Korrobóri nagy szerelmes táncorgia, amelyhez – a nők muzsikálnak. Ezek az ausztráliaiak íme intézményesen megjelképezték a nagy emberi rejtélyt. Azt, amit a francia finomkodók a nemek halálos gyűlöletének kereszteltek el. A Korroboriba bele is lehet halni, erotikus szerelem-gyűlöletben, ott, a muzsikáló nők lábai előtt. [...] Micsoda gyávaság volt még meg nem mondani, hogy a

Korroborit izzújuk, járjuk pár évtized óta a Duna-Tisza táján? Itt két fajtátlan s egyformán idegen fajta szeretkezik egymással a Korrobóri szabályai szerint. A már megcsinált kultúrák lemasolt zeneszerszámaival foglalt itt helyet a zsidóság. S mi, akik megvalósítás klappol az ízlésükkel. (Ellentétben a Saul fia – jancsósan? – hosszú snittjeivel.) Mégis, nem kevés megrendüléssel tápáskodtam fel a puha szőlőből, mert a körhinta zárójelenet váratlan korszakfeltáró és –megvilágító hatása mellbevágóan zökkenett ki esztétáskodó bírálatomból.

Azonban az *Árva* ennél is tovább megy. Igaz, ehhez a holokauszt megtörténte ad muníciót, ami Adynak még nem állt a rendelkezésére, noha megsejtette a jövőt: „Sváb, szepes, ruthén s isten tudja miféle korcs-magyarok rárohannak a magyarság nevében a muzsikálókra s összetaposák a hangszereket.” Ez a történelmi alaphelyzet, amely a film gyerekhősét, Andort a zsidó árvaházba juttatja, majd egy nagy ugrással a Kádár-rendszer indulásához röpti, saját történetének, az azonosság keresésének konfliktushálójába. Az 1956-os forradalomra következő véres terror, megtorlás és fenyegetettség idejére, amely az ilyen támaszkodók utáni kapaszkodásnak nem volt éppen kedvező időszak. Nemkülönben a nagy elhallgatások és hazugságok megalapozásának idejére, amelyek bizony egy teljes korszakon keresztül – helyenként eredményesen – működtek, hogy aztán oly robbanásszerűen és nem várt következményekkel – például az antiszemitizmus újravirágzásával – pukkanjanak szét a nyolcvanas évek végén, hogy magyarázatáért nyomban vissza is repítsenek a holokausztig s előzményeiig. Ez az igazi újdonsága a filmnek (s a mostanában érezhető trendnek – Kertész Imrének ezt is megelőlegezte Kaddis a meg nem született gyermekért című kisregényével), hogy a túlélésből feltápaszkodás keserves, s talán még az elpusztulásnál is embert próbálóbb mozzanatát állítja előtérbe, s vele – ez egészen unikális – a Korrobóri tánc már totálisan ellehetetlenült, de all after all megkísérelt folytatását.

Akad még egy új szociológiai érdekessége is a filmnek. Adynál a Korrobóri táncot intellektuális körökben lejtik, hiszen ez a zsidó jelenlét és partnerre vágyás tette őt (vagy akár Babits Mihályt, Móricz Zsigmondot és annyi más alkotót) külföldi hatások közvetítésével és mendedzselésével azzá, akivé válhattak, míg az *Árva* ezt a táncot (egy konkrét táncjelenettel is egy pesti bérház gangján) a zsidó és nem zsidó proletár rétegek egymás karjába kapasz-

kodása során járhatja el. S ezzel a maga totális társadalmi mélységében világítja meg ezt a tragikus szerelmet s annak kudarcra ítéltségét.

E széles és mély társadalmi humuszba lehatolás engedi meg az oly hasonló jelenségeket felmutató magyar történelmi rétegződések rendszerszerű ismétlődéseinek felfedezését is. A terrorból konszolidálódó rendszereket, amelyek rátelepedtek a magyar 20. századra. A Horthy-korszakét a gyilkos kezdete utáni konszolidációval (Bethlen István nevéhez kapcsolják), amely József Attilát is helytel-közzel alkotni engedte – igaz, Radnóti Miklós költészetének világ színvonalra íveléséhez már az apokaliptikus zsidóüldözéssel járult hozzá. S nemkülönben az 56-os forradalmat (s vele szintén az átmenetet levezénylő Rákosi-rendszert) követő Kádár-korszakét, annak (a történetek szerint 1963-ban kezdődő) konszolidációjával, amelyet a film utolsó, egyetemessé sürített jelenete rajzol föl az égre. E két terrorban fogant s abból kifejlődő rendszer között van egy alapvető különbség, s ez szintén beleszervült a körhinta fölemelkedésének lendületébe. Nevezetesen: hogy a Kádár-rendszer nem a zsidóellenességre épült, hanem csak úgy általában a terrorra. Ha egészen pontosak akarunk lenni – miért ne? –, ezt a terrort külső erő kényszere oktorgálta a magyar népre, míg az azt megelőzőtől ezt senki nem követelte, hanem a magyar társadalom akkori állapotából és sajátos fejlődési viszonyaiból adódott.

A két rendszer indulásának párhuzamai és a közöttük húzódo átmenet sok apró mozzanatra és figurájára épül a film háttere. (Ezért sem lehetett hosszú snittekkel megcsinálni.) Az „örök” rendőr- (csendőr-) és dektív-magatartás s a szintén rendszerfüggetlen ház mesterek és funkcióik oly általánosan jellemzőek mind a két berendezkedésre. A finomra hangolt ástrukturálódást a legátfogóbban az az „együttműködés” tesztíti meg, ahogy az egykori zsidó boltban egy dogmatikus, új népi erőt képviselő vezető irányítása alá kerül a volt tulajdonos csonka családjának nemcsak a munkája, de szinte a teljes élete is. Azaz: ez az új kor „hiva-

talosan” megengedte a szabad egymásba kapaszkodást a meg- és itt maradt feleknek, ha kibekelték a holokauszt táncszünetét.

A lassúnak és túl bonyolultnak, túl részletezőnek tűnő elbeszélés fokról fokra mezteleníti le az igazságok és tények elmázolásának lassan évszázadra visszatekintő, egymást tetéző, a „létező szocializmus” felé ringó-emelkedő folyamatát.

Miközben az elbeszélés fősodrában mindenki Andor apjának hazudja azt, aki csak eszményi-emlék. Igaz, olyan erős jellemvonásokkal, hogy a főhős-kisfiú állandó beszédpartnerévé válhatott, sőt: egy oly egyoldalú párbeszéd erejéig még az „igazi” hentes apa is kénytelen volt megszólítani. Egészen a lehangoló happy endig folyik ez az olyannyira vágyott, elképzelt diskurzus, amikor is Andor a gyűlölt igazság kényszerű elfogadására pisztollyal választ kereső lázadás-kísérlete után és helyett az „erről nem beszélünk”-ben megegyezett régi-új család (a magyarság és a maradék zsidóság egésze) megbékélten száll fel a sarlókalapács áruvédjeggyel megpecsételt körhírtára.

Ez az új „kiegyezés” vajon hová is himbálta őket?

Egy korszakba, amely erre az elhallgatásra épült. Azaz: a modern magyar társadalomnak a dualista, majd Horthyét követő harmadik korszakába. (Ez utóbbi a hazugság cementje alól kitüremkedve a kis Valentinóval is [1979] jellemezhető társadalomkritikai és művészi teljesítményeket is létrehozott.)

Nemes (Jeles) László nemzedékének a kivételesen nem terrorral kezdődő jelen ideje lehetőséget adott a hazugságok korszakait és eredőit leleplezni, felfedezni. S a nyomán igazabb, kompromisszummentesebb utat felvázolni... Nos, ezt már csak a „szocialista munkaverseny” követelménye kívánhatja itt és most. Ugyanis erre ma sem látni sem iránt, sem víziót, sem közönséget. Ebben a megbékélhetetlen kiúttalanságban oly egységes az egymásra épülő korszakok tánc.

Vajon Jeles András „eredeti ötlete” hogyan láttatta-beszélte-ábrázolta volna ezt a karnevált?

Kiderült a bondi hős valódi foglalkozása

Napról napra új részletek derülnek ki arról a férfiről, aki saját életét kockáztatva állította meg az egyik fegyverest a bondi tengerparti terroristáadás során. Ahmed al-Ahmed története mára nemcsak a bátorságról, hanem az emberi tisztességről is szól.

Az egész világ figyelmét magára vonta az a sokkoló videofelvétel, amelyen egy fegyvertelen férfi szembeszáll az egyik támadóval a Sydney ikonikus strandján elkövetett, halálos kimenetelű terrortámadás során. A 43 éves **Ahmed al-Ahmed** habozás nélkül rontott rá az egyik lövöldözőre, és dulakodás közben kicsavarta a kezéből a fegyvert. Az akcióval – ahogy később a hatóságok is megerősítették – emberek életét menthette meg, írja a *ma.hu*.

A támadás során legalább 15 ember vesztette életét, köztük egy tízéves gyermek is. A hana-ka első napján megrendezett zsidó közösségi esemény ellen irányuló lövöldözést az ausztrál kormány terrortámadásnak minősítette, **Anthony Albanese** miniszterelnök pedig az ország történetének egyik legsúlyosabb erőszakos cselekményeként beszélt róla. Az egyik támadót, az 50 éves **Sajid Akramot** a rendőrök a helyszínen lelőtték, fia, a 24 éves **Naveed Akram** életveszélyes állapotban került kórházba.

Ahmed al-Ahmedet is többszörös lött sebekkel ápolják, de várhatóan felépül. A közösségi médiában hősként ünneplik, miközben a róla kialakult kép egyre árnyaltabbá válik. Kezdetben sokan „egyszerű gyümölcsboltosként” hivatkoztak rá, ám azóta kiderült, hogy egy specializált dohányboltot és kis vegyesüzletet üzemeltet Sydney egyik külvárosában, ahol ajándéktárgyakat, játékokat, elektronikai cikkeket és egyéb árukat is árúsít.

A Szíriában született férfi 2006-ban érkezett Ausztráliába, 2022-ben kapott állampolgárságot, és két kisgyermek édesapja. Ügyvédje szerint Ahmed tett mély hála és kötelességtudat motiválta. Úgy érezte, tartozik annak az országnak, amely befogadta, és ahol a közösség részévé vált. Tette előtt állítólag azt mondta hozzátartozóinak: lehet, hogy meghal, de meg kell próbálnia megmenteni másokat.

A részére indított adománygyűjtésen rövid idő alatt közel másfél millió dollár jött össze, miközben Ahmed – a kórházi ágyon fekvő – állítólag azt mondta: nem bánta meg a döntését, és ha újra kellene, ismét cselekedne. Bár a sérülései súlyosak, családja szerint jó lelkiállapotban van, és hálát ad azért, hogy segíthetett ártatlan embereknek.

A zsidómentő Ahmed al-Ahmed

Tökéletes embert „tenyésztettek” a németek Paraguayban

Elisabeth Förster-Nietzsche portréja 1926-ból

Fotó: ullstein bild Dtl / Getty Images Hungary

Elisabeth Nietzsche és férje, Bernard Förster a 19. század végén számos német családot csábított a dél-amerikai Paraguayba, ahol egy isten háta mögötti, bozós területen kívánták létrehozni az árja utópiát.

1886 márciusának végén tizenégy elcsigázott, de lelkes német család kászáldott le a San Martín gőzös fedélzetéről Asunciónban, Paraguay fővárosában. Több mint egy hónappal azelőtt, február 16-án indultak útnak Brémából: miután átszelték az Atlanti-óceánt, az argentin Rosarióban átszálltak egy gőzösrre, majd a Río Paraná és a Río Paraguay folyókon felfelé haladva érkeztek meg Asunciónba. Innen további háromszáz kilométert kellett megtenniük ökrös szekéren a vadonban, ahol gyakorlatilag út sem volt, írja **Bálint Lilla** a *Díványban*.

A kis csapatot egy negyvenéves nő, Elisabeth Nietzsche vezette, aki férjéhez, Bernard Försterhez igyekezett. Ismerősen csengő vezetékeve nem a véletlen műve: Elisabeth a filozófus Friedrich Nietzsche húga volt. Egészen 1885-ben kötött házasságáig szoros testvéri kapcsolatban állt a bátyjával, miután azonban feleségül ment a hírhedten antiszemita Försterhez, eltávolodtak egymástól: a filozófus még az esküvőjükre sem ment el. Később sem írt róla hízelgően: lámának nevezte nővérét, mondván, hogy ugyanolyan dühösen köpköd, mint a dél-amerikai állat.

Német álom Dél-Amerikában

Elisabeth Förster-Nietzsche és férje Paraguayban azt az álmukat igye-

keztek megvalósítani – és ehhez a neves zeneszerző, Richard Wagner támogatását is élvezték –, hogy egy teljes mértékben árja német közösséget hoznak létre. Mindketten elszánt antiszemiták voltak. Bernard Förster korábban egy gimnáziumban tanított, ám botrányosan zsidóellenes nézetei miatt kirúgták. Először 1883-ban ment Paraguayba azzal a céllal, hogy megtalálja a megfelelő helyet a zsidómentes település számára. A közösséget az akkoriban divatos eugenikai elvek alapján kívánták létrehozni, ahol aztán árjánál is árjább németek élhetnek együtt, egymás boldog társaságában.

Miért éppen Paraguay?

Felmerülhet a kérdés: miért éppen a távoli Paraguayt választották az árja utópia helyszínéül? A 19. század végén hat éven át (1864–1870) tartott a hármass szövetség háborúja. A háború Brazília, Argentína és Uruguay győzelmével zárult, Paraguayt pedig óriási veszteségek érték: férfi lakosságának zömét és területe óriási részét elvesztette, ráadásul jóvátétel megfizetésére kötelezték. A kormány hogy pénzhez jusson, nagyon jutányos áron kínált eladásra földterületeket külföldieknek (némileg törvénytelen módon), ennek ellenére nem özönlöttek a bevándorlók. Az ország távoli fekvése és az úthálózat szinte teljes hiánya, valamint az instabil politikai helyzet nem vonzotta a jobb életben reménykedőket.

1881-ben elfogadtak egy, a bevándorlók számára nagyon kedvező törvényt, amelyben a paraguayi kormány vállalta, hogy a betelepülő családokat különféle kedvezményekhez juttatja: például ingyenesen utazhatnak Montevideóból úti céljukig, ellátja őket mezőgazdasági eszközökkel és vetőmagokkal, továbbá ajánldékba kapnak egy tejelő tehenet egy borjúval, valamint két ökröt is.

Új-Germánia első lakói

Förster végül arról állapodott meg a paraguayi kormánnyal, hogy ötven négyszögölnyi (körülbelül 38 hektáros) földterületet kap cserébe azért, hogy két év alatt száznegyven európai családot hoz Paraguayba. Nietzsche sógora felhívásokat tett közzé Németországban, ezekben arra biztatta a „jó hírű famíliákat”, hogy csatlakozzanak hozzá Új-Germánia (Nueva Germania) megalapításában. A kisgyermekes családok azonban nem voltak felkészülve a mostoha dél-amerikai körülményekre: úgy hitték, könnyedén pénzt kereshetnek a matétea és a faipar révén, de a forró, párás éghajlat, a paraziták, a kígyók és a malária hamarosan megtizedelték őket.

„A nagymamám négyéves volt, amikor megérkezett Németországból” – mesélte az *El País*-nak két évvel ezelőtt Lidia Fischer, aki a mai napig Nueva Germaniában él. „Apjával, anyjával és négy testvérével érkezett. A legkisebb gyerek meg-

halt az úton, őt a tengerbe dobták. A nagymamám azt mondta, hogy valahol a bozótban szálltak le; úgy élték túl, ahogy tudták. Volt egy kis vemtényeskertjük és néhány állatuk.”

Förster azt remélte, hogy az újabb és újabb családok érkezésével a helyzet jobbra fordul; ebből a célból testvére és egy lipcei antiszemita kiadó segítségével folyamatosan propagandakiadványokban népszerűsítette a zsidómentes Nueva Germaniát. Az újonnan jelentkező telepeseknek még listát is összeállított a beszerzendő cikkekről: eszerint a bevándorlóknak szerszámokat, rengeteg könnyű ruhadarabot (lehetőleg vászonnadrágokat és gyapjúingeket), magas szárú csizmát, gyapjútakarókat, törhetetlen konyhai eszközöket, vadászpuskát és vetőmagokat kellett magukkal vinniük új hazájukba, valamint összecsukható és zárható dobozokat, amiket később szekrényként tudtak használni.

Hiába érkeztek azonban újabb és újabb családok, az árja település ötletéről egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy nem működőképes: a mezőgazdasági termelés nem tudta fedezni a közösség szükségleteit, az adósságok pedig egyre csak nőttek. Försterre és feleségére rossz fényt vetett, hogy míg a telepesek többsége nyomorgott, ők tágas házban és kényelemben éltek, az újonnan érkező asszonyokat pedig arra akarták rávenni, legyenek a szolgálóik. Amikor egy Antwerpenből származó szabó, Julius Klingbeil elhagyta a települést, Európába visszatérve könyvet írt a Nueva Germaniában tapasztalt visszasságokról, köztük arról, hogy Förster olyan földet kínált eladásra, amelyet valójában a paraguayi kormány adott bérbe neki.

A pénzügyi problémák, a telepesek közötti konfliktusok és a nyilvánosságra került család miatt Försterék álma az árja településről kudarcot vallott, Klingbeil könyve után pedig az óhazából csörgedező pénzügyi források is elapadtak.

Förster ezt nem tudta elviselni: 1889-ben sztrichinnel kevert morfiummal végzett magával. (Más verziók szerint halálát szívvroham okozta, ám felesége később meghamisította az orvosi jelentést.)

Mengele is oda menekült?

Elisabeth Förster-Nietzsche 1893-ban tért vissza Európába. Bátyja 1900-ban bekövetkezett halála után mindent elkövetett, hogy a Nietzschei filozófiát a nemzetiszocialista propagandához igazítsa, nem riadt vissza attól sem, hogy átírja a kéziratokat. Amikor 1935-ben elhunyt, temetésén Adolf Hitler is megjelent, magas rangú náci politikusok kíséretében.

Annak ellenére, hogy alapítóitól mi sem állt távolabb, mint hogy a német telepesek a paraguayiakkal alapítsanak családot, ma alig találunk kizárólag német felmenőkkel rendelkező lakost Nueva Germaniában: a körülbelül ötezer lakos-

ból mindössze tizenöten mondhatják ezt el magukról, de ők sem különösebben büszkék rá. A leszármazottak némettudása igencsak hiányos: a mezőgazdaságból, szarvasmarhatenyésztésből és turizmusból élő városka utcáin ma is láthatunk magas, szőke fiúkat, akik azonban csak spanyolul és guaraní nyelven (Paraguay

második hivatalos nyelve) tudnak megszólalni. Az idős emberek pedig a mai napig mesélnek egy titokzatos, ismeretlen férfiről, aki az 1950-es években tűnt fel néhány hónapra Nueva Germaniában, majd ahogy érkezett, úgy el is tűnt. A meg nem nevezett háborús bűnös sokak szerint Josef Mengele volt.

Izrael-díjjal tüntetik ki Donald Trumpot

Izrael és a zsidó nép érdekében tett kiemelkedő erőfeszítése miatt Izrael-díjjal tüntetik ki Donald Trump amerikai elnököt – jelentette be Benjámin Netanjahu izraeli miniszterelnök az amerikai elnökkel tartott megbeszélését követő közös sajtótájékoztatójukon

Programajánlat Január

Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., főemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órától.
Január 19.: A zongoránál a retró bárzene legjobbika, Fűzy Gábor
Január 26.: Bécsből érkezik hozzánk Európa egyik legjobb dzsesszgitárosa: Lamm David

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

Január 15. (csütörtök) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – dráma
Január 17. (szombat) 19 óra: Tony Curtis – Hollywood hercege – dráma
Január 19. (hétfő) 19 óra: Mózes és Jézus Pesten – politikai kabaré
Január 20. (kedd) 19 óra: A Latabárné fia – dráma
Január 21. (szerda) 19 óra: Az orosz-zsidó némafilmek világából – film
Január 22. (csütörtök) 19 óra: Én, Zsa Zsa – monodráma
Január 24. (szombat) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – dráma
Január 26. (hétfő) 19 óra: Gábor György: Talmud, Tóra... – előadás
Január 27. (kedd) 19 óra: Albina – A nő a Nobel-díj mögött – monodráma
Január 29. (csütörtök) 19 óra: Tony Curtis – Hollywood hercege – dráma
Január 31. (szombat) 19 óra: Az ötször született fiú – komédia

Budai Micve Klub
(II. Frankel Leó út 49.)

Január 31. (szombat) 18 óra: Bolgár György újságíró, rádiós-televíziós személyiség a klub vendége. Beszélgetőtárs: Bóta Gábor újságíró. A jegy ára 1000 Ft, ami belépéskor fizetendő.

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. l. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156.

VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

XIII. kerületben, Westend közelében saját ízlés szerinti felújításra váró, liftes, szép házban lévő, világos, 76 m²-es, IV. emeleti lakás eladó. Telefon: 06-20-991-4357.

NAPTÁR

Január 16., péntek	Tévész 27.	Gyertyagyújtás: 4.03
Január 17., szombat	Tévész 28.	Szombat kimenetele: 5.13
Január 23., péntek	Svát 5.	Gyertyagyújtás: 4.13
Január 24., szombat	Svát 6.	Szombat kimenetele: 5.22

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:
Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

Három történet, három nézőpont

Személyes válogatás a 14. Zsidó és Izraeli Filmfesztiválról

Miközben a vetítések emlékei lassan ülepednek bennem még hónapok múltán is, újra és újra visszatérek ahhoz a kérdéshez, melyik filmek érintettek meg igazán az idei fesztiválon. Nem feltétlenül a legnagyobb ívű történetek, hanem azok a munkák, amelyek csendesen, szinte észrevétlenül nyitottak meg személyes és kollektív emlékeket bennem. Ezek a filmek nem csupán mesélnek, hanem emlé-

A **Franz** nem hagyományos életrajz, hanem egy érzékeny, gondolatébresztő utazás. Holland nem az események számbavételére, hanem a belső élményekre és a hangulatra koncentrál, arra, hogy a néző átérezhesse minden feszültséget, kétséget és inspirációt. A film kérdéseket vet fel az emlékezetéről, az alkotás természetéről és az emberi létezés törékenységéről egy bizonytalan világban.

az építészetéről szóló tudás és az emberi történet szoros egységben tárul fel.

Kiemelkedő pillanat, amikor a kamera Ada épületeiben „megáll”. A terek, anyagok és fényviszonyok nem csupán vizuális élményt nyújtanak, hanem filozófiai üzenetet is közvetítenek: az alkotás gyökerei mélyen a történelemben és a személyes élményekben rejlenek, ugyanakkor folyamatosan reagálni kell a kor elvárásaira is. Ez a kettősség, a stabil gyökerek és a változó kontextus határozza meg Karmi művészi filozófiáját.

A személyes dimenzió, az anya-lánya viszony finom hálót feszít a film mögé. Yael nemcsak elismeri anyja munkásságát, hanem kritikai távolságot is tart. Felvillantja az áldozatokat, a kompromisszumokat és azokat a döntéseket, amelyek a karrier és a család között születtek. Ez a kettősség teszi a portrét egyszerre emberivé, tanulságossá és inspirálóvá.

Bár a film dramaturgiája nem kíséreltezik radikálisan, a rendezői nézőpont és a hiteles szakmai részletek révén az *Ada – anyám, az építész* maradandó élményt nyújt. Olyan alkotás, amely egyszerre inspirál tervezőt, történelemkedvelőt, és azokat is, akiket a nők pályafutásával kapcsolatos dilemmák érdekelnek, valamint azokat, akik látni szeretnék, miként válik az építész személyes elköteleződésből közösségi örökséggé, és miként fonódik össze az élet, az alkotás és a család egyetlen, átgondolt képpé.

Anat Malz: Helló, Haifa! (Real Estate – Love Story)

A fiatal izraeli rendező-forgatókönyvíró **Anat Malz** első játékfilmje, a *Real Estate – Love Story* (magyar címe: *Helló, Haifa!*) az egyszerűnek tűnő alaphelyzet ellenére egy többretekű és érzékeny tanulmány a szerelemről, az identitásról és az otthon keresésének emberi súlyáról. A történet középpontjában Tamara és

lehetővé, hogy a *Real Estate – Love Story* elnyerje a „legjobb izraeli film” díjat a Haifai Nemzetközi Filmfesztiválon, emellett a „legjobb forgatókönyv” elismerést is megkapta.

A film vizuális és hangulati világából sem hiányzik az erő. A fényképezés (operatőr: **Omri Aloni**) nem tolakodó, mégis különös atmoszférát teremt, amelyben a városi terek rideg egyszerűsége áll kontrasztban a lakáskeresés káoszával és a pár belső, kaotikus lelkiállapotával. Malz saját kezűleg válogatta össze a jelenetek ritmusát és szerkezetét, ami fokozza a film intim jellegét, melyben a néző valóban átéli a két főszereplő bizonytalanságát, a kétségeket, a remény szeszélyes villásait.

A színészi játék sem marad el a film magas színvonalától: **Victoria Rosovsky** és **Leib Lev Levin** (Tamara és Adam) karakterei nem sablonos archetípusok, hanem hús-vér emberek – sebezhető, szerethető, olykor hibáznak is. A film nem ítélkezik, hanem bemutatja esendőségüket, reményeiket és a jobb jövő iránti vágyukat. Éppen ez a realizmus az,

aminek köszönhetően nemcsak drámát látunk, hanem szívhez szóló emberi történetet is.

Ugyanakkor a film nem kecsegtet boldog befejezéssel. Az otthon keresése nem pusztán fizikai költözés. Belső átmenet is új felelőségekkel, identitásválsággal, bizonytalansággal. Anat Malz nem ad egyszerű válaszokat, inkább kérdéseket fogalmaz meg: Mi az otthon? Hol kezdődik egy ember új élete? Mennyit ér a biztonság, amikor a bizonytalanság állandó? Ezek a kérdések nemcsak a szereplők, hanem a néző számára is súlyosak — és éppen ez teszi a filmet maradandóvá.

A *Helló, Haifa!* látványos érzékenységgel, finom eszközökkel rajzol meg egy olyan történetet, amely bár helyi — izraeli — kontextusban született, mégis univerzális. Az alkotás bíz abban, hogy az otthon nem csupán falak és címek kérdése, hanem emberi kapcsolatoké, reményeké és belső szabadságé is. A néző pedig végigigazulja, átérzi, s akár magára is ismer benne — mert ezek a dilemmák nekünk is ismerősek lehetnek.

Riedl Annamária

keztetnek, kérdeznak, és tágabb összefüggésekbe helyezik az egyéni történeteket. Közülük emelkedik ki számomra három alkotás, amelyek különböző műfajokon és hangulatokon keresztül, mégis hasonló érzékenységgel szólítottak meg. A következőkben ezekhez olvasható ajánló.

Agnieszka Holland: Franz

Amikor **Agnieszka Holland** 2025 őszén bemutatta legújabb filmjét, a *Franz*-ot, a közönség nem a szokásos életrajzi sémát kapta: a rendező nem a tények szigorú kronológiájára, hanem a belső élményekre, a pszichológiai térre koncentrált. A film nem lineáris történet, hanem inkább vizuális és érzelmi montázs: a múlt és a jelen, az emlékfoszlányok, az irodalmi motívumok és az érzések szinte észrevétlenül olvadnak össze. Holland így olyan portrét rajzol, amelyben nem az ikon, hanem az ember válik láthatóvá.

A *Franz* igazi ereje a karakter belső világának feltárásában rejlik. Nem a pályafutás állomásait követjük, hanem azt a pszichés teret, ahol Kafka szorongásai, kétségei és alkotó energiái egyszerre találkoznak. **Idan Weiss** alakítása nagyszerű: visszafogott, mégis intenzív jelenlétel ad hangot a belső vívódásoknak. Weiss nem dramatizál, hanem finoman, árnyaltan jeleníti meg azt a folyamatot, ahogyan Kafka a magány, a megfelelési kényszer és az önvizsgálat között egyensúlyoz.

A film látványvilága és hangkezelése rendkívüli atmoszféráját teremt. A századfordulós Prága pontos, de sosem didaktikus rekonstrukciója, a jelmez és díszletek részletgazdagsága mellett a fény és a kamera játéka a belső elszigeteltséget és idegenséget hangsúlyozza. A képi világ gyakran önálló narratívává válik: a szűrt fény, a szűk terek, a halk zajok és groteszk vizuális elemek mind-mind a belső állapotot tükrözik, a cselekmény logikáján túl érzelmi üzenetet is közvetítve.

Holland a személyes és történelmi sikot is összefűzi. Egyrészt a film Kafka emberi oldalát mutatja be: a küzdelmet önmagával, az identitásával és a külső nyomásokkal. Másrészt a történelmi kontextus, a totalitarizmus árnyéka és az európai zsidó identitás bizonytalansága is jelen van, rámutatva, hogy az alkotói szabadság mindig a korlátok között bontakozik ki. A rendező érzékenyen helyezi Kafka életét ebbe a tágabb képbe, így a történet egyszerre tárul fel egyéni és kollektív tapasztalatként.

Yael Melamede: Ada – anyám, az építész

Ada Karmi-Melamede Izrael építészeti ikonja, akinek munkái nem csupán terek, hanem történetek is. Az állam korai éveiben, amikor az új ország építészeti arculata még formálódott, Karmi számos jelentős középületet és lakóépületet tervezett. Ezek a projektek nemcsak szakmai bravúrt jelentettek, hanem hozzájárultak Izrael vizuális és kulturális identitásának kialakításához is. Épületeiben mindig jelen van a funkcionalitás és az emberi lépték finom egyensúlya, miközben a gyökerekhez, a memóriához és a személyes élményekhez való kötődés minden tévőva vagy merész vonalban tetten érhető.

Yael Melamede dokumentumfilmje, az *Ada – anyám, az építész*,

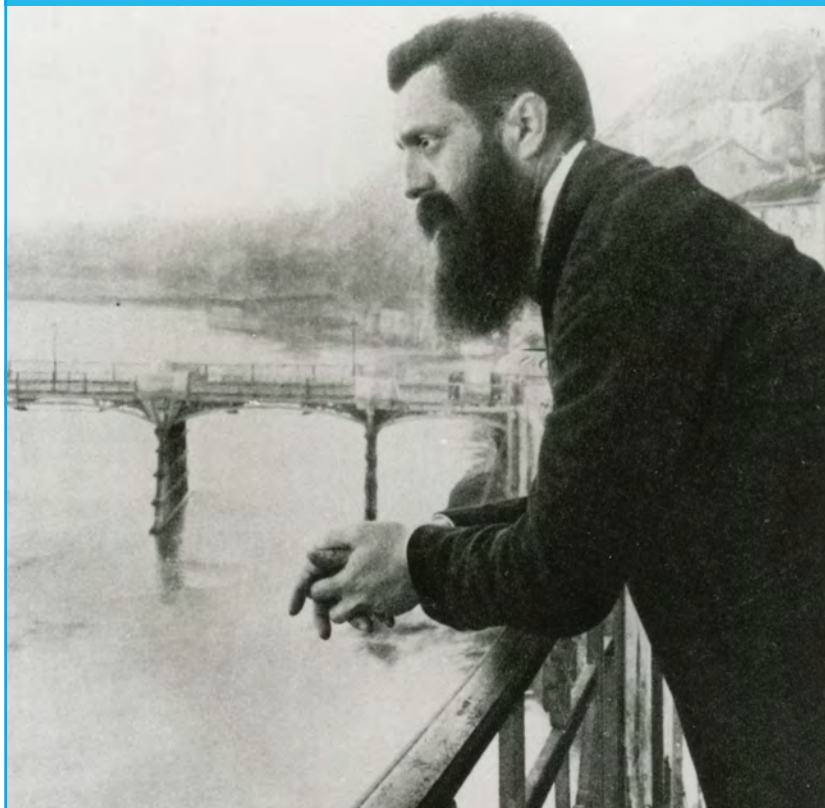
egyszerre személyes és szakmai portré. Nem pusztán a nagy projekteket sorolja fel, hanem az életmű mögötti emberi és alkotói történetet is feltárja. A rendező, aki maga is építészként kezdte pályafutását, közeli, mégis tisztelteltjes látószögből mutatja be Karmit. A filmben látható épületek, tervek és interjúk nem különálló egységek. Egymásra reflektálnak, és együtt rajzolják ki azt a komplex képet, amely az alkotó életét és pályáját formálta.

A film egyik legnagyobb erőssége a hangnem kiegyensúlyozottsága. Ada gondolatai a gyökerekről, a helyhez kötöttségről, a fényről és az időről világosak, mégis lágyan, személyes hangvételben szólnak. A néző nem csupán látja a tervezési döntések mögötti logikát, hanem érzi is a döntések súlyát, a kompromisszumok és áldozatok jelenlétét. A részletek és az összkép váltakozása, a terek bejárása és a tervek bemutatása organikus módon vezetnek a szemlélőt, így

Adam áll: fiatal pár, akik éppen gyermeket várnak, de életük kilátástalan káoszba csúszik. Kilakoltatás fenyegeti őket, ezért elindulnak Tel-Avivból, hogy az új kezdés reményében új lakást keressenek Adam szülővárosában, Haifában. A lakáskeresés azonban nem pusztán logisztikai feladat: percekben belül intimitás, félelem, vágy és remény bonyolult hálójába keverednek.

Malz filmje nem klasszikus értelemben romantikus történet. Nem szépi a valóságot, nem idealizál, de nem is válik lehangoló képmutatás. A rendező érzékenyen ragadja meg azt a törékeny pillanatot, amikor az ember két világ között billeg, az elvesztendő múlt és az ismeretlen jövő között. A forgatókönyv finoman lavíroz a realista dráma és a pszichológiai líra határán. A dialógusok természetesen, a feszültség lépésről lépésre épül, a karakterek sebezhetősége és ellentmondásossága hiteles. Ez a részletgazdagság tette

Herzl Tivadar örököül hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

